

Koncepce rozvoje výzkumu a vývoje

v resortu Ministerstva kultury

na léta 2004 - 2008

Obsah :

- I. Preambule
- II. Priority a cíle výzkumu a vývoje
- III. Principy koncepce výzkumu a vývoje
- IV. Strategické nástroje

I. PREAMBULE

(1) Koncepce rozvoje výzkumu a vývoje v působnosti Ministerstva kultury na léta 2004-2008 (dále jen „koncepce VaV“) formuluje vztah Ministerstva kultury k výzkumu a vývoji ve střednědobé perspektivě. Východiskem pro koncepci VaV je několik zásadních dokumentů:

- Národní politika výzkumu a vývoje České republiky na léta 2004-2008 (dále „NPVaV“), schválená usnesením vlády ČR ze dne 7. ledna 2004 č. 5,
- Strategie účinnější státní podpory kultury („Kulturní politika“), schválená usnesením vlády ČR ze dne 10. ledna 2001 č. 40,
- Koncepce účinnější péče o movité kulturní dědictví v České republice na léta 2003-2008 (koncepce rozvoje muzejnictví), schválená usnesením vlády ČR ze dne 22. ledna 2003 č. 87,
- Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu, schválená usnesením vlády ČR ze dne 11. června 2003 č. 571,
- Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2004 až 2010, schválená usnesením vlády ČR ze dne 7. července 2004 č. 679.

Koncepce VaV navazuje na Koncepci rozvoje výzkumu a vývoje v resortu kultury z 11. dubna 2000, jejíž časový rámec byl omezen s ohledem na dynamické změny společnosti, ekonomiky a legislativy na roky 2000-2003.

(2) Koncepce VaV je určena útvarům Ministerstva kultury, resortním příspěvkovým organizacím, privátním organizacím a dalším institucím, které se zapojují do oblasti VaV pro postupné naplňování jednotlivých cílů a podporu priorit této koncepce VaV.

II. PRIORITY A CÍLE VÝZKUMU A VÝVOJE

(3) V obecné rovině koncepce VaV vychází z tematických priorit pro společenské vědy, mezi kterými nepochybně bude historická reflexe českého národa, kultury a státu, místo české společnosti a českého státu v procesu globalizace a evropské integrace a stav a předpoklady kultivace a uplatnění lidského potenciálu.

(4) Strategickým cílem – smyslem a společenským posláním základního a aplikovaného výzkumu bude výzkum vlastních, tedy českých a teritoriálně užších tradic vlastního etnika, který bude mít zásadní význam pro poznání přínosu a místa domácí kultury v kultuře celosvětové (význam kulturního dědictví pro člověka a společnost, vývojové tendence, společné rysy a specifčnost kulturního dědictví ČR v evropském kontextu, význam kulturního dědictví pro trvale udržitelný ekonomický a sociální rozvoj atd.), pro další rozvoj poznání obecně a národní historie zvláště a rozvoj estetických norem a tvořivosti. Výzkum a vývoj v oblasti kultury bude vytvářet společenské předpoklady pro zachování, ochranu, konzervaci a prezentaci kulturního dědictví v širším smyslu.

(5) Výzkum a vývoj v oblasti kultury musí naplnit výše uvedené obecné cíle. Při akceptování systémových priorit, které jsou stanoveny v NPSVaV do roku 2008 (viz dále II.1.), jsou v NPSVaV rovněž stanoveny tematické priority, které budou řešeny Národním programem

výzkumu, resortními programy výzkumu a výzkumnými záměry příspěvkových organizací (viz dále II.2).

II.1. Systémové priority

(6) Systémové priority VaV jsou dány NPVaV a budou realizovány prostřednictvím Národního programu výzkumu. Koncepce VaV v souladu s NPVaV stanovuje systémové priority v těchto oblastech:

- lidské zdroje
- spolupráce výzkumných pracovišť v ČR
- mezinárodní spolupráce ve VaV
- regionální aspekty VaV
- hodnocení VaV, včetně jejich výsledků
- využití výsledků v praxi

II.1.1. Lidské zdroje

(7) Současný stav je charakteristický (podobně jako v ostatních resortech) relativně vysokým věkovým průměrem pracovníků v resortním VaV a absencí mladé generace, nízkým platovým zařazením výzkumných pracovníků v resortu, chybějící institucionalizací VaV ad hoc ve velkých organizacích (výzkum se provádí souběžně s řadou dalších pracovních činností), chybějící stimulací vnitřní soutěže na poli VaV s diferenciováním odměňování pracovníků a částečně chybějícím zaměřením studijních programů v některých oborech. K zlepšení tohoto stavu by napomohla realizace opatření – viz II.1.7.

II.1.2. Spolupráce výzkumných pracovišť v ČR

(8) Je žádoucí a bude podporována funkční (nikoliv formální) spolupráce jednotlivých pracovišť na vytváření integrovaných výzkumných týmů zahrnujících profese nezbytné pro řešení konkrétních projektů či výzkumných záměrů, která umožní vedle koordinace a dělby práce využít i technického zázemí VaV jednotlivých pracovišť. Touto spoluprací se rozumí nejen spolupráce pracovišť v resortu, ale i spolupráce s ústavy AV ČR, vysokými školami a výzkumnými institucemi mimo resort.

II.1.3. Mezinárodní spolupráce ve VaV

(9) Mezinárodní spolupráce je otevřenou oblastí, kde spolupráce probíhá diferencovaně podle oborů. V oblasti např. památkové péče a muzejnictví není příliš rozsáhlé zapojení do mezinárodních programů; postupně se však rozšiřuje zahraniční spolupráce (památková péče - region Slezska). Výrazněji jsou zapojeny do partnerské spolupráce knihovny, kde např. Národní knihovna ČR se v současné době účastní šesti mezinárodních projektů, přičemž řešitelé jsou současně řešiteli a spoluřešiteli dalších projektů VaV národního i mezinárodního charakteru (např. v rámci Kultura 2000 atd.). V oblasti knihoven, ale také muzeí bude nadále prioritou digitální zpřístupnění kulturního dědictví a spolupráce na virtuální integraci digitálních knihoven, které je zpřístupňují (zejm. digitalizovaných knih, muzejních objektů atd.). Nedostatkem této spolupráce z naší strany jsou malé základní zdroje ke spolufinancování a nízké platy, malá administrativní vybavenost pro zajištění servisu VaV a nedostatek pracovní kapacity výzkumníků řešících souběžně rutinní činnosti.

II.1.4. Regionální aspekty VaV

- (10) Jsou řešeny v souladu s dlouhodobými i aktuálními potřebami zapojováním a spoluprací územních odborných pracovišť jak z hlediska personálního, tak z hlediska technologického a laboratorního vybavení. Děje se tak v rámci především účelového výzkumu, kde jsou řešeny i ryze územní úkoly řešící okruhy specifické pro jednotlivé lokality.

II.1.5. Hodnocení VaV, včetně jejich výsledků

- (11) Koncepce klade důraz na rostoucí význam hodnocení VaV tak, aby odpovídalo nárokům, které jsou obvyklé ve vyspělých zemích. V kontextu podmínek platných v Evropské unii je pocíťována potřeba objektivního, nezávislého hodnocení všech aktivit VaV. Rovněž vzhledem k nemalým prostředkům vynakládaným ze státního rozpočtu na podporu VaV je nutno znát efektivitu a účelnost použití této podpory. Základními principy hodnocení je multikriteriální přístup, prokazatelná odborná kompetentnost, transparentnost, nezávislost a objektivita. Kritéria hodnocení musí být předem známá a závazná, jasně formulovaná, zhodnotitelná, vztahující se k danému cíli. Hodnocení bude zabezpečeno Koordinačním centrem pro výzkum a vývoj, přijímacími komisemi, radami programů a hodnotícími komisemi věcných odborů ve smyslu Příkazu MK č. 26 a č. 27/2003 a „Metodiky hodnocení výzkumu a vývoje a jejich výsledků“, která byla zpracována Radou pro výzkum a vývoj a Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy podle usnesení vlády ze dne 23. června 2004 č. 644 k hodnocení výsledků výzkumu a vývoje.
- (12) **Hodnocení programů.** Hodnocení nových programů je upraveno zákonem č.130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků, kde jsou podrobně stanoveny práva a povinnosti příjemců účelové podpory. Po ukončení resortních programů VaV bude prováděno zhodnocení těchto programů s vyhodnocením veřejných soutěží, průběhu řešení projektů, jejich efektivity z hlediska dosažených výsledků, jejich prezentace a skutečného využití, nejlepší výsledky a celkové naplnění cílů výzkumných programů.
- (13) **Hodnocení projektů.** Programové projekty jsou vybírány na základě veřejné soutěže ve VaV, a to podle toho, jak přispívají k naplnění určených tematických cílů daného programu. Hodnocení návrhů probíhá po skončení veřejné soutěže, v průběhu řešení přijatých projektů na přelomu roku a po ukončení jejich řešení. Pozornost je věnována hodnocení cíle návrhu jako základu pro budoucí úroveň celého projektu, v průběhu řešení je sledována míra shody plnění průběžných cílů projektu a kvalita dosažených ročních výsledků. Po ukončení řešení projektu je závěrečné hodnocení orientováno na posuzování kvality výsledků a na dodržení smluvních závazků uvedených v návrhu projektu.
- (14) **Hodnocení výzkumných záměrů.** Hodnocení návrhů výzkumných záměrů provádí jednotlivé komise (příjímací a hodnotící); u výzkumných záměrů řešících oborově stejnou problematiku (tj. prakticky u všech výzkumných záměrů) meziresortní komise. Návrhy výzkumných záměrů jsou hodnoceny podle toho, jak napomohou rozvoji oboru,

podle očekávaného přínosu výzkumného záměru, kvality předpokládaných výsledků, infrastruktury a předpokladů pracoviště a řešitelských týmů a adekvátnosti nákladů na dosažení očekávaných výsledků. V průběhu řešení (zpravidla koncem roku) budou posuzovány dosažené výsledky a po ukončení řešení výzkumného záměru bude provedeno závěrečné hodnocení obdobné jako hodnocení návrhů výzkumných záměrů. Výsledky hodnocení pak budou sloužit jako základ pro rozhodování o poskytnutí institucionálních prostředků dané příspěvkové organizaci v dalších letech.

- (15) **Hodnocení koncepce VaV.** Tato koncepce je vytvořena vedle zásadních dokumentů i na základě výsledků dílčího hodnocení „Koncepce rozvoje výzkumu a vývoje resortu“ z roku 2000, která proběhla v roce 2002, a dílčích podkladů k systémovým prioritám získaných od vědecké veřejnosti prostřednictvím rad programů a hodnotících komisí. Nová koncepce VaV bude v letech 2006 a 2008 průběžně hodnocena a celkové vyhodnocení bude provedeno v roce 2009. Z toho důvodu obsahuje řadu konkrétních úkolů, jejichž plnění bude moci být hodnoceno. Na základě výsledků hodnocení budou operativně přijímána opatření k odstranění případných nedostatků, v případě potřeby bude koncepce VaV aktualizována. Výsledky realizace koncepce budou součástí analytického podkladu pro přípravu a schválení další resortní koncepce VaV.

II.1.6. Využití výsledků VaV v praxi

- (16) Při stanovování tematických priorit VaV v resortu kultury se vychází z potřeb praxe a námětů shromážděných zejména od příspěvkových organizací kultury, orgánů státní správy ve věcech kultury a vysokých škol. Ministerstvo kultury jako poskytovatel finančních prostředků na VaV bude u jednotlivých případů aplikovaného výzkumu, pokud se nejedná o veřejnou zakázku, uzavírat smlouvy o využití výsledků. Rovněž zvláštní důraz bude kladen na prezentaci výsledků a vkládání informací o výsledcích do Informačního systému VaV formou RIV (Rejstříku informací o výsledcích). Neplnění přijatých smluvních závazků v této oblasti ze strany řešitelů bude důvodem k vyřazení návrhů projektů VaV dotyčných uchazečů z následujících veřejných soutěží VaV.
- (17) Při předávání výsledků do praxe bude rovněž třeba řešit okruhy problémů, které jsou obsaženy v úkolech usnesení vlády ze dne 26. května 2004 č. 513 k materiálu „Investovat do výzkumu: Akční plán pro Evropu“, kde je uvedena spoluodpovědnost Ministerstva kultury za tato opatření:
- vypracovat s Úřadem průmyslového vlastnictví ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvem průmyslu a obchodu a Radou pro výzkum a vývoj podklady pro směrnici Evropské komise k právní úpravě vlastnictví, vymezení a využití autorských práv ve státě financovaném výzkumu s cílem podpořit transfer technologií a aktivity spojené se zakládáním spin-off (*opatření č. 14 – úkol Evropské komise*),
 - vypracovat s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, Radou pro výzkum a vývoj ve spolupráci s Úřadem průmyslového vlastnictví podklady pro směrnice Evropské komise k zacházení s autorskými právy a jejich využití ve veřejných výzkumných organizacích a v partnerství subjektů veřejné a soukromé sféry, které by měly podpořit veřejné výzkumné organizace při vypracování a prosazení – na dobrovolné bázi – chart obsahujících zásady vlastnických práv k výsledkům výzkumu, poskytování licencí, dělení příjmů atd. (*opatření č. 15 – úkol Evropské komise*),

- podporovat spolu s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy koordinované objasňování a školení o autorských právech, která budou zaměřena především na evropské společenství výzkumných pracovníků. Školení o autorských právech ve vztahu k výzkumu implementovat v ČR v rámci rozvoje lidských zdrojů ve vzdělávání ve výzkumu a vývoji financovaného z Evropského sociálního fondu (*opatření č. 57*),
- vyjasňovat specifické aspekty autorského práva relevantní pro výzkum, kromě jiných i výjimečných úprav u experimentů, práv dřívějších uživatelů, zákonných úprav pro technologické know-how a ustanovení o spoluvlastnictví autorských práv, a na základě těchto vyjasnění i zavedení potřebných opatření (*opatření č. 58 – úkol Evropské komise*).

II.1.7. Opatření k zabezpečení systémových priorit

(18) Z NPVaV a východisek k prioritám II.1.1.- II.1.5. je nutno přijmout k jejich zabezpečení tato opatření:

- a) zvýšit atraktivitu zaměstnání ve výzkumu tak, aby platové zařazení výzkumných pracovníků bylo motivující,
- b) stimulovat vnitřní soutěže na poli VaV diferencovaným odměňováním pracovníků, kteří úspěšně řeší projekty, publikují v recenzovaných časopisech, přednášejí na VŠ, aktivně se účastní zahraničních konferencí; mladé badatele prémiovat podle vědecké produkce či získáním atraktivních studijních pobytů s exkluzivním finančním zabezpečením, vázat typ odměny na aplikaci výsledků projektu ve vysokoškolské výuce,
- c) podpořit vznik specializovaných pracovišť či oddělení VaV u velkých institucí se zapojením do mezinárodních programů,
- d) projednat s vedením vysokých škol studium zaměřené pro jednotlivé obory (např. památkovou péči),
- e) získat pro výzkum více studentů, především zvýšením finanční motivace a usnadněním mobility studentů s cílem získat mladé pracovníky „zapálené pro věc“ pro další profesní dráhu v oblasti VaV,
- f) definovat okruh nezpracovaných pramenných souborů ve sbírkách jednotlivých muzeí a tyto předat univerzitám k řešení v diplomových pracích,
- g) ve spolupráci s ústavy AV ČR a NPÚ zohlednit vědecká hlediska při tvorbě databází (dosavadní systémy v muzeích akcentují převážně administrativní aspekty a neumožňují plné efektivní využití informačních systémů pro vědeckou práci), dobudovat ve spolupráci informační systémy pro archeologické nálezy a výzkumy na území ČR, evidenci sbírkových předmětů apod.,
- h) vytvářet virtuální badatelské prostředí pro kooperaci knihoven, archivů, muzeí, univerzit a akademických pracovišť,
- i) více stimulovat a interdisciplinárně propojit výzkum v oblasti věd o umění (tj. v oblasti hudby, divadla, filmu, literatury a výtvarného umění), aby jej bylo možno dále integrovat do evropských výzkumných struktur,
- j) v regionálních pracovištích hodnotit nejen způsob evidence, ale i stupeň odborného využití muzejních sbírek a jejich propagaci, zvláště ohodnotit ta místa, kde nabízený sortiment upomínkových věcí včetně tisků, CD atd. je místně-regionálně specifický,
- k) důsledně provádět hodnocení výzkumných projektů, výzkumných programů a výzkumných záměrů podle „Metodiky hodnocení výzkumu a vývoje a jejich výsledků“.

II.2. Tematické priority

- (19) Tematické priority vyplývají z aktuálních potřeb české kultury formulovaných v kapitole II, článku 3 a 4 a jsou v souladu se současným zaměřením priorit formulovaných v Národním programu výzkumu, které jsou vymezeny 6. Rámcovým programem EU. Tyto okruhy priorit byly stanoveny resortem na základě návrhů odborné veřejnosti a po projednání v radách programů a hodnotících komisích. Jedná se o následující tematické okruhy:
- a) kvalita života člověka v kulturně historickém prostředí a jejich vzájemné působení,
 - b) vývoj biodiverzity střední Evropy jako indikátor změn přírodního prostředí,
 - c) umění v životě člověka, národní identita,
 - d) komunikační infrastruktura v oblasti knihoven,
 - e) vývoj masmédií a audiovizí.
- (20) Při uskutečňování priorit bude kladen důraz na publikační činnost a praktickou aplikovatelnost výsledků VaV.
- (21) Prioritní tematické oblasti VaV budou řešeny v rámci:
- Národního programu výzkumu,
 - resortních programů výzkumu,
 - výzkumných záměrů.

II.2.1. Národní program výzkumu

- (22) Prioritní tematické oblasti pro Národní program výzkumu byly schváleny usnesením vlády ČR ze dne 28. dubna 2003 č. 417. Problematika kulturní oblasti je zastoupena v pěti programech (kvalita života, informační společnost, konkurenceschopnost při udržitelném rozvoji, energie pro ekonomiku a společnost a moderní společnost a její proměny) pouze okrajově v dílčích tematických podprogramech:
- Krajina a sídla budoucnosti,
 - Životní prostředí a ochrana přírodních zdrojů,
 - Komunikační infrastruktury a technologie,
 - Sociální soudržnost, sociální diferenciací a národní identita.
- Resortního VaV se dotýkají též všechny tři průřezové programy Národního programu výzkumu, jejichž poskytovatelem je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy:
- Lidské zdroje pro VaV,
 - Integrovaný VaV,
 - Regionální a mezinárodní spolupráce ve VaV.

II.2.2. Resortní programy výzkumu

- (23) Tematické priority budou řešeny v rámci výzkumných programů resortu na roky 2006-11, které budou navazovat na specifické programy resortu končící v roce 2005. Návrh programů bude předložen vládě ke schválení v 1/Q 2005. Jedná se o tyto výzkumné programy:

(24) **Výzkum a vědecké zhodnocení kulturně-historických hodnot prostředí, způsoby a nástroje jejich zachování a výzkum jevů tradiční lidové kultury jako nedílné součásti nehmotného kulturního dědictví**

Program je členěn na 4 podprogramy, jejichž předmětem jsou:

1. podprogram:

Nemovité kulturní památky, jejich soubory, památkově chráněná území a ostatní architektonické dědictví – vědecké výzkumy a průzkumy, dokumentace, evidence a prezentace, metody a principy údržby, obnovy a ochrany včetně využívání tradičních i nových materiálů, technik a postupů, včetně specifických postupů při restaurování.

2. podprogram:

Movité kulturní památky, jejich soubory a ostatní movité kulturní dědictví – vědecké výzkumy a průzkumy, dokumentace, evidence a prezentace, metody a principy údržby, obnovy a ochrany včetně využívání tradičních i nových materiálů, technik a postupů, včetně specifických postupů při restaurování.

3. podprogram:

Archeologické dědictví – vědecké výzkumy, dokumentace, evidence a prezentace, metody a principy jeho ochrany a zachování pro účely památkové péče.

4. podprogram:

Jevy tradiční lidové kultury – identifikace, dokumentace a prezentace prvků tradiční lidové kultury na území České republiky.

(25) **Zpřístupnění a ochrana kulturních, uměleckých a vědeckých zdrojů**

Program je členěn na 2 podprogramy, jejichž předmětem jsou:

1. podprogram:

Integrované interaktivní zpřístupnění kulturního dědictví

Výzkum v oblasti digitalizace, dlouhodobé ochrany a zvýšení dostupnosti kulturních zdrojů a využití těchto zdrojů pro rozvoj cestovního a turistického ruchu, místní kultury, rozvoj znalostní a interaktivní technologie pro vzdělávání, volný čas a zpřístupnění kulturního dědictví.

2. podprogram:

Prohloubení metod ochrany kulturního dědictví uchovaného v dokumentech všeho druhu

Výzkum za účelem zdokonalení, prohloubení nebo vzniku zcela nových metod ochrany kulturního dědictví všeho druhu.

(26) **Vědecko-dokumentární zhodnocení vývoje hudebního, divadelního a výtvarného umění, literární historie, teorie a kritiky, a analyticko-sociologické studie současného stavu kultury na území ČR a výzkum a vědecké zhodnocení masmédií a audiovize**

Program je členěn na 4 podprogramy, jejichž předmětem jsou:

1. podprogram:

Vědecko-dokumentární zhodnocení vývoje hudebního, divadelního a výtvarného umění, literární historie, teorie a kritiky

- a) dlouhodobé hudebně ediční projekty – souborné kritické edice hudebních pramenů,
- b) hudební projekty soupisové, katalogizační a lexikografické povahy,
- c) dějiny divadla na území ČR, teorie a reflexe scénických umění,
- d) základní encyklopedická a lexikografická díla v oblasti divadla
- e) vývojové tendence a klíčové osobnosti v oblasti výtvarného umění – výzkum a vědecká interpretace českého a evropského výtvarného umění 17.-21. století,
- f) zpracování, zhodnocení a zpřístupnění archivních a dokumentárních materiálů a zpracování bibliografií týkajících se české literatury, 19. a 20. století,

g) studie v oborech historie české literatury a teorie literatury a práce v oboru literární lexikografie.

2. podprogram:

Vědecko-dokumentární zhodnocení ekonomických, sociálních, historických a kulturních aspektů rozvoje české audiovizuální tvorby

- a) zhodnocení aktuálního ekonomického stavu české audiovizuální tvorby,
- b) odborné zpracování historického vývoje české audiovizuální tvorby a její vymezení vzhledem k širšímu sociálnímu kontextu,
- c) kritické edice filmových pramenů a dokumentace filmové kultury v České republice,
- d) koncepce podpory v oblasti audiovizuální tvorby v ČR a zemích EU, komparace, analýza efektivity a dopadů jednotlivých modelů.

3. podprogram:

Analyticko-sociologické studie současného stavu kultury na území ČR a v zahraničí

- a) ekonomické prostředí současné kultury v ČR – vyhodnocení efektivity uměleckého a kulturního průmyslu v ČR,
- b) umělec, umění a jeho vnímání, koncepce rozvoje umění v ČR,
- c) kulturní diverzita a národní identita po přistoupení ČR k EU,
- d) srovnávací výzkum profesionálních a neprofesionálních uměleckých aktivit ve vybraných zemích EU.

4. podprogram:

Analytické studie vývoje masmédií v české společnosti a v zahraničí

- a) srovnávací výzkum regulace masmédií v zemích EU,
- b) analýza úlohy samoregulace a koregulace v mediálním sektoru,
- c) vědecké zhodnocení role celostátních a regionálních médií v ČR s přihlédnutím k aspektu konzumace médií v jednotlivých společenských skupinách a v jednotlivých regionech,
- d) vědecké zhodnocení podílu médií na proměnách životního stylu a analýza role tradičních i nových médií.

(27) Výpověď sbírek českých, moravských a slezských muzeí a galerií o přírodním a kulturním dědictví Evropy

Program je členěn na 3 podprogramy, jejich předmětem jsou:

1. podprogram:

Vědecké zpracování přírodnin ze sbírek muzeí z hlediska geologického vývoje a minulé i současné biodiverzity území České republiky

Vědecké zpracování geologických, mineralogických, paleontologických, botanických (mykologických, bryologických, dendrologických), entomologických a zoologických sbírek muzeí z hlediska jejich schopnosti vypovídat o vývoji přírody v centrální části Evropy.

2. podprogram:

Vědecké zpracování sbírek z oborů společenských věd, literatury a umění z hlediska kulturní rozmanitosti České republiky

Vědecké zpracování sbírek muzeí a galerií z hlediska jejich přínosu k poznání kulturní rozmanitosti, regionálních a místních specifik, přímých evropských souvislostí či pouhých analogií.

3. podprogram:

Zhodnocení vědeckých poznatků v oblasti analytických a konzervačních technologií, používaných při ochraně muzeálií (sbírkových předmětů muzeí a galerií)

Konzervační a analytické technologie používané k ochraně muzeálií v České republice v kontextu vývoje této problematiky v zemích EU.

II.2.3. Výzkumné záměry

- (28) Výzkumné záměry jsou řešeny příspěvkovými organizacemi resortu. Vytvářejí základní předpoklady pro řešení strategických cílů resortního výzkumu (viz II. odst. 3, 4). Výzkumné záměry řeší v letech 2004 – 2011 sedm odborných příspěvkových organizací

zřizovaných Ministerstvem kultury ve věcné působnosti odboru ochrany movitého kulturního dědictví, muzeí a galerií (Národní technické muzeum, Uměleckoprůmyslové museum v Praze, Národní muzeum, Národní zemědělské muzeum, Moravské zemské muzeum, Národní galerie v Praze, Moravská galerie v Brně), jedna organizace ve věcné působnosti odboru památkové péče (Národní památkový ústav), dvě organizace ve věcné působnosti odboru regionální a národnostní kultury (Národní ústav lidové kultury a Národní informační a poradenské středisko pro kulturu) a dvě organizace ve věcné působnosti odboru umění a knihoven (Národní knihovna ČR a Moravská zemská knihovna v Brně).

III. PRINCIPY KONCEPCE VÝZKUMU A VÝVOJE

III.1. Otevřenost, pružnost a transparentnost při přípravě a realizaci

- (29) V souladu s NPVaV byly priority, cíle a strategie této koncepce připraveny v úzké spolupráci s odbornou veřejností zastoupené v radách programů a hodnotících komisích. Koncepce VaV resortu kultury bude i nadále připravována za účasti zástupců a organizací resortu, vysokých škol a praxe.
- (30) V průběhu realizace bude koncepce vyhodnocena a na základě vyhodnocení bude navrhována aktualizace koncepce a nástrojů pro její realizaci.
- (31) Ministerstvo kultury bude zabezpečovat včasné informování o vyhlášených výzkumných programech VaV a veřejných soutěžích, jakož i o jejich vyhodnocení. Zároveň umožní v souladu s platnými zákonnými ustanoveními svobodný přístup k informacím.

III.2. Provázanost s jinými resorty

- (32) Realizace koncepce předpokládá spolupráci s tematicky spjatými resorty, kterými jsou Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, příp. Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo informatiky, Ministerstvo vnitra a Ministerstvo pro místní rozvoj. Důraz se bude klást i na posílení koordinace především v oblasti informační infrastruktury – knihoven, muzeí, archivů a počítačových sítí.

IV. STRATEGICKÉ NÁSTROJE

- (33) Strategické nástroje jsou nástroje k dosažení stanovených cílů koncepce VaV; vycházejí z NPVaV.

IV.1. Financování a podpora VaV – hlavní nástroj politiky VaV

- (34) Financování resortního VaV vychází ze střednědobého výhledu podpory VaV. Je každoročně upřesňováno při přípravě a návrhu státního rozpočtu. Podstatný vliv na plnění cílů koncepce má skutečnost, že se vládou nedaří plnit záměr dosáhnout výše podpory z veřejných zdrojů, ke kterému se zavázala (v roce 2002 závazek podílu výše výdajů na VaV 0,7 % HDP x skutečnost 0,54 % HDP). Financování resortního VaV

bude vycházet z vládou schválených výdajů na příští období ve výši 0,58 % HDP pro rok 2004, 0,59 % HDP pro rok 2005 a 0,60 % HDP pro rok 2006.

Finanční prostředky resortu kultury na VaV jsou následující:

rok 2004 – 89.048 tis. Kč

rok 2005 – 93.733 tis. Kč

rok 2006 – 97.098 tis. Kč

- (35) Pro období 2007-2008 vychází NPVaV ze dvou variant – v první je zachován doporučený meziroční nárůst finančních prostředků o 0,1 % HDP tak, aby bylo v roce 2010 dosaženo ukazatele 1 % HDP z veřejných zdrojů, který je cílem Lisabonské strategie (přijata Evropskou radou v roce 2000). V druhém případě bude nárůst finančních prostředků pomalejší a Česká republika se k cílům Lisabonské strategie pouze přiblíží.
- (36) Při relativně malém růstu finanční podpory na VaV je nutno výrazněji uplatňovat zásadu rozdělování finančních prostředků na základě dosažených výsledků VaV při řešení jednotlivých projektů a výzkumných záměrů. Budou podporovány nadprůměrně kvalitní, důležité a perspektivní aktivity, které povedou k praktickému naplnění priorit VaV.
- (37) Vzhledem k výši podpory VaV z veřejných zdrojů a za účelem zvýšení efektivity využití podpory bude stále větší pozornost věnována kontrole předkládaných a řešených projektů VaV a výzkumných záměrů za účelem vyloučení duplicitního financování aktivit. K tomu směřuje činnost meziresortních hodnotících komisí při posuzování výzkumných záměrů institucí a spolupráce s resorty s cílem prověřit případné překrývání tematických oblastí výzkumných programů u tematicky blízkých resortů.
- (38) Hlavním způsobem financování resortního VaV z veřejných zdrojů je účelová a institucionální podpora.

IV.1.1. Účelová podpora VaV

- (39) Účelová podpora resortního VaV bude poskytována především na základě výsledků veřejných soutěží VaV v rámci vyhlášených programů výzkumu. Tato oblast umožňuje zapojit se do výzkumu prostřednictvím veřejných soutěží na vyhlášené specifické programy subjektům, které nemohou být příjemci institucionální podpory (tedy nositeli výzkumných záměrů), přestože tyto subjekty přitom často mají velmi dobré personální i materiální zabezpečení pro řešení programových projektů. V roce 2005 končí řešení projektů VaV v rámci výzkumných programů vyhlášených v minulých letech.
- (40) Po schválení vládou budou v roce 2005 vyhlášeny v rámci veřejné soutěže výzkumné programy resortu na rok 2006-2011. Od roku 2006 budou podporovány projekty přihlášené a přijaté k řešení, které budou řešit specifické problémy resortu nezahrnuté do Národního programu výzkumu.
- (41) Ve vybraných a zvláště zdůvodněných případech budou účelové prostředky na VaV přidělovány formou veřejných zakázek.

IV.1.2. Institucionální podpora VaV

- (42) Institucionální podporu VaV zaměří Ministerstvo kultury na řešení vědecko-výzkumných úkolů v organizacích, jejichž je zřizovatelem. Tyto úkoly mají charakter výzkumných záměrů, jejichž řešení bylo zahájeno v roce 2004 a výzkumných záměrů, které budou přijaty v roce 2004 (po projednání v meziresortních hodnotících komisích) a jejichž řešení bude zahájeno v roce 2005. Ukončení těchto výzkumných záměrů bude v letech 2010-2011.
- (43) Výzkumný záměr vymezuje předmět výzkumné činnosti včetně infrastruktury VaV, cíle, strategie, předpokládané výsledky a odpovídající náklady na činnost organizace na období 5-7 let. Cílem institucionálního financování je zajistit dlouhodobý rozvoj výzkumu v dané organizaci.

IV.1.3. Nepřímá forma podpory VaV

- (44) Nepřímá forma podpory VaV (daňové, odpisové, celní a jiné úlevy), bude moci být uplatněna jako doplněk přímé podpory, po úpravě příslušné legislativy.

IV.1.4. Právní prostředí

- (45) Právní prostředí vytváří obecný rámec pro nezbytnou autonomii výzkumu. Jeho základ představuje zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje a jeho prováděcí předpisy – nařízení vlády č. 267/2002 Sb., o informačním systému VaV, nařízení vlády č. 461/2002 Sb., o účelové podpoře VaV a nařízení vlády č. 462/2002 Sb., o institucionální podpoře VaV. Tento zákon přiblížil systém podpory v České republice systémům obvyklým v členských státech EU. Dále je významné především ustanovení § 26 odst. 2 písm. d) zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, v platném znění, podle něhož Ministerstvo kultury koordinuje vědeckovýzkumnou činnost v oboru státní památkové péče.
- (46) K vytvoření příznivějších institucionálních podmínek pro intenzivnější a efektivnější rozvíjení VaV přispěje připravovaný zákon o veřejných výzkumných institucích. Ten se nebude týkat resortu kultury, neboť resort nemá zřízenou instituci výzkumného zaměření.

IV.1.5. Struktura systému resortního VaV

- (47) Odpovědným útvarem za rozvoj resortního VaV je Koordinační centrum pro výzkum a vývoj ve spolupráci s věcnými útvary Ministerstva kultury, které koncepčně a metodicky řídí resortní příspěvkové organizace, v jejichž statutech je uveden, vedle odborných činností, i výzkum.
- (48) Součástí resortní vědecko-výzkumné základny jsou univerzity a vysoké školy působící v humanitní oblasti i technické oblasti, které se dotýkají kultury. Univerzity a vysoké školy působí svou infrastrukturou jako základna nejen k dosahování významných výsledků v oblasti kultury; jejich nesporným přínosem je formování a výchova nových výzkumných pracovníků.

- (49) V rámci řešení projektů VaV a výzkumných záměrů bude rozvíjena spolupráce i s dalšími výzkumnými pracovišti, zejména pro komplexní zabezpečení jednotlivých projektů nebo výzkumných záměrů.
- (50) Ministerstvo kultury bude podporovat vytváření kontaktních míst v jednotlivých regionech za účelem efektivnějšího způsobu mapování potřeb jednotlivých regionů a výzkumného řešení specifických problematik. Tato kontaktní místa mohou sloužit k větší informovanosti regionů o řešených výzkumných úkolech a rychlejšímu transferu výsledků VaV do praxe.

IV.1.6. Infrastruktura resortního VaV

- (51) Infrastruktura resortního VaV je tvořena souhrnem zdrojů, služeb a lidského potenciálu, mezi kterými se realizují komunikační vazby vytvářející síťovou strukturu. Základní funkcí infrastruktury VaV je podpora, koordinace a koncentrace potenciálu kapacit používaných pro VaV a jejich propojování a šíření. Ministerstvo kultury bude i nadále podporovat rozvoj infrastruktury v rámci resortního VaV, a to jak z institucionálních, tak účelových prostředků na VaV.
- (52) Velkou pozornost bude třeba věnovat zejména rozvíjení a zdokonalování informační a komunikační infrastruktury v rámci resortu a jejich propojení s celoevropskou infrastrukturou. Očekává se, že důležitou úlohu v této oblasti sehraje Národní knihovna ČR a Národní památkový ústav.
- (53) Nedílnou součástí informační infrastruktury VaV jsou knihovny. Jejich základním úkolem je zabezpečit tvorbu informačních fondů, dostupnost těchto fondů a dalších informačních zdrojů pro potřeby VaV, zprostředkovávat jejich využití v co nejširším rozsahu a přispívat k vyhodnocování, šíření a aplikaci výsledků VaV.
- (54) Podpora těchto funkcí a služeb bude podmiňována širokou spoluprací v rámci systému knihoven, propojeného komunikačními a výpočetními prostředky a zejména sdílenými fondy a službami fyzicky a virtuálně koncentrovanými.
- (55) Dostupnost informačních fondů a zdrojů pro potřeby VaV musí být po právní stránce zajištěna zákony, které upravují náležitosti a autorskoprávní statut děl vznikajících jako výsledek výzkumu (disertační a habilitační práce, výzkumné zprávy aj.).
- (56) V rámci národního informačního systému Ministerstvo kultury bude zpřístupňovat informace o resortním VaV do jednotlivých databází – o vyhlášených soutěžích (VES), řešených projektech VaV (CEP), výzkumných záměrech (CEZ), dosažených výsledcích z řešených výzkumných úkolů (RIV) a o výdajích ze státního rozpočtu (SR).

IV.1.7. Morálka a etika

- (57) Nelze opomíjet na jakékoliv úrovni VaV etické aspekty a principy (čestnost, profesionalita, kritičnost, otevřenost, komunikativnost, vyloučení falzifikace výsledků, plagiátorství, zneužívání výsledků výzkumu apod.). Tyto aspekty a principy jsou a budou zahrnovány v pravidlech upravujících činnost resortního systému VaV, případně uvažovaného vydání etického kodexu v návaznosti na připravované vládní materiály.

- (58) Etické záležitosti jsou a budou řešeny již v návrzích programů, podmínkách předkládání návrhů projektů VaV, výzkumných záměrů, v metodických pokynech pro jejich hodnocení, rozhodování o poskytnutí podpory, hodnocení průběhu řešení a výsledků. Odpovědnost za dodržení etiky pak bude kladena na orgány (rady, komise) působící v jednotlivých stupních VaV.